

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Войните в бивша Югославия оказаха огромно въздействие върху развитието на трансграничната организирана престъпност и за разпространяването на корупцията в югоизточна Европа. За ръста на тези криминални феномени допринесоха и други фактори, сред които "наследството" на комунистическите режими; внезапната и цялостна либерализация на трансграничната търговия, която не бе съпътствана с развитието на необходимите регулативни инструменти; обстоятелството, че поради малкия обем на икономиките от региона, **държавните граници се превърнаха в основния механизъм за преразпределение на националното богатство**, благоприятното географско разположение на региона.

Докато страните от Централна Европа и Балтика успяха да възстановят контрола върху своите държавни граници сравнително бързо, а криминалните структури, участващи в трансграничната организирана престъпност не бяха свързани с държавните институции, то **в повечето страни от югоизточна Европа и особено в бивша Югославия, тези престъпни структури често действаха чрез държавните институции.**

В онези части на бивша Югославия, които бяха бойно поле на въоръжени конфликти, **контрабандните мрежи** /предимно за нелегален внос на оръжие и петрол/ **бяха създадени от държавни институции като министерствата на отбраната и вътрешните работи, тайните служби и митниците**, и контролирани от хора, тясно свързани с тези институции.

- В началния стадий контрабандата и незаконната търговия бяха възприемани като основен принос за осъществяването на националните интереси.
- По такъв начин те бяха считани по-скоро за легитимни тайни държавни операции, а не за криминални действия.
- Поради тази причина, често границата между понятия като "национални герои" и "криминални дейци" беше до такава степен размита, че голяма част от обществеността на тези държави не правеше, а и дори сега не прави разлика между тези две лица на една и съща монета.

Контрабандата и незаконната търговия във враждуващите югославски републики не биха могли да се развиват без т.нар. "външен пояс" от държави, включващ Албания, Македония, България, Румъния, но също така и Унгария и Словения /последните две страни не са разгледани в настоящата разработка/. В нарушение на международните санкции тези държави играят ролята на посредник в транснационалната система на контрабандата и трафика.

- Близостта до зоната на военните действия и възможностите за нарушаване на санкциите от страна на влиятелни индивиди и групи допринесоха за бързото развитие на контрабандните и на други нелегални дейности в тези страни.
- От своя страна държавите от "външния пояс" се превърнаха във важно средоточие на международните контрабандни схеми, които бяха улеснени както от

наднационалните процеси на глобализирането на организираната престъпност, така и от политическите и икономически промени в рамките на процеса на преход към пазарно стопанство и демокрация.

Контрабандните канали, създадени полуофициално със знанието, а често и с активното участие на високопоставени държавници, твърде скоро бяха приватизирани от структури, тясно свързани с управляващите елити. Контрабандните мрежи бяха разширени и включиха различни потребителски стоки, особено такива с високи акцизи, както и наркотици и дори човешки същества.

- Регионът се превърна в едно от най-важните звена в бизнеса на цигарената контрабанда в Европа. ЕС губи милиарди долари годишно под формата на неплатени такси, поради контрабандирани през Балканите цигари. Загубите на страните от региона се измерват със стотици милиони долари.
- Югоизточна Европа е естествен мост между производителите на дрога от Близкия изток и Централна Азия и потребителите от Западна Европа. Според експертни оценки, до 80% от хероина, продаван в страните от ЕС, е минал през Балканите.
- През последните години регионът се превърна в най-важният "портал", през който преминават стотици хиляди нелегални имигранти от Близкия изток, Африка и Азия. Още по-обезпокояваща е постоянно увеличаващата се търговия с жени и момичета за нуждите на секс-индустрията. Страните от региона участват в качеството на страни-доставчици на "бели робини", транзитни страни, както и крайна дестинация на тази престъпна търговия.

Може да се каже, че контрабандата и незаконната търговия все повече нанасят ущърб на нормалното функциониране на държавите от региона. Същевременно, в онези страни, където военните конфликти създадоха такива социално-политически условия, при които бе почти невъзможна смяната на управляващите режими, не бяха направени никакви сериозни опити за пресичане на нелегалната търговия. Дори в държавите, където през разглеждания период бяхме свидетели на редуване на различни правителства, предприетите мерки до голяма степен бяха неефективни и доведоха единствено до смяна на структурите, участващи в контрабандата, но вече под патронажа на новите политически елити.

Контрабандата и другите форми на трансгранична престъпност, както и корупцията свързана с тях, се превърнаха в най-сериозната пречка за успеха на прехода към пазарно стопанство и демокрация; те съществено попречиха на осъществяването на политическите, икономическите и правните реформи.

- Създадена бе порочна взаимовръзка - корупцията създава повече възможности за контрабанда и други форми на организирана престъпност, които на свой ред водят до нестабилност и създават плодородна почва за възникването на конфликти, а в края на този омагьосан кръг последните препятстват усилията за ограничаването на корупционните практики.
- Обещанията за борба срещу корупцията и контрабандата се превърнаха във важна част на предизборната риторика във всички държави от югоизточна Европа.
- Въпреки тези публични ангажименти обаче, през 90-те години не бе постигнат съществен напредък.
- Смяната на правителството в дадена страна често водеше до закриването на отделни контрабандни канали и до ареста или уволняването на участващите в тях. Въпреки това обаче, контрабандата не намаляваше, тъй като нови канали възникваха на мястото на старите.

- Често онези, които бяха натоварени с борбата срещу тези явления се облагодетелстваха чрез запазване на наследеното статукво.
- Поради масовата бедност в държавите от югоизточна Европа, поддържането на ниски цени на контрабандираните стоки намаляваше натиска за предприемане на решителни мерки срещу незаконната търговия.
- Освен това, значителна част от населението на страните от региона активно участваше в т.нар. "куфарна търговия", т.е. дребна контрабанда, до голяма степен толерирана от властите, тъй като представлява икономически отдушник за нарастващата армия на безработните.

Може да се каже, че **към края на 2000 г. правителствата от всички държави от региона се включиха в усилията за пресичане на контрабандата и корупцията.** Наред с редица значими политически промени в тази част на света, една от най-важните причини за това позитивно развитие бе засилващия се международен натиск върху тези правителства за предприемане на реални действия срещу контрабандата и корупцията.

- Създадени бяха редица специализирани полицейски групи за борба срещу контрабандата и трафика.
- Приети бяха редица нови закони, които включват специални текстове срещу контрабандата и трафика, а наказанията за трафикантите бяха увеличени.
- В някои балкански държави започна да се прави оценка на работата на митническите служители и на граничната полиция, а в други подобна практика ще бъде въведена в скоро време. В резултат на това например, в редица държави от региона значително се увеличиха количествата конфискувана дрога.
- Открити бяха множество приюти за жертви на трафика с човешки същества.

Още по-важен е фактът, че регионалното и международното сътрудничество в борбата срещу трансграничната престъпност в региона все повече се засилва. Дейността на Мисиите за подпомагане на митниците в региона на Европейската комисия, усилията на ОССЕ /особено в борбата срещу трафика на хора/, ролята на Пакта за стабилност за ЮИЕ, Инициативата за сътрудничество в югоизточна Европа и на нейния Регионален център за борба срещу трансграничната престъпност, Инициативата за правно развитие в югоизточна Европа, както и редица други проекти, доведоха до съществен напредък в тази област през последните няколко години. Забелязват се редица позитивни промени. Подобри се и регионалното сътрудничество за пресичане на контрабандата и трафика, както свидетелстват редица двустранни и многостранни договори и съвместни програми, включващи страните от тази част на света. Тези процеси показват, че правителствата започнаха да разбират, че нито една държава не може самостоятелно да се бори срещу трансграничната престъпност, и че това е възможно единствено в рамките на действено и ефективно регионално сътрудничество. За пръв път от 12 години насам днес по всичко изглежда, че порочният кръг, който пречатваше успешния преход на страните от региона, най-после ще бъде разкъсан. Това обаче, както доказва и настоящата разработка, разкриваща упоритостта и мащабите на тези проблеми, ще е само началото на една постоянна и амбициозна дейност от страна на обществата в югоизточна Европа.